

МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Мельничук Л. Б.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'ячука»*

Євтушок Л. В.

директорка ЗДО № 32

Прокопчук О. Г.

директорка ЗДО № 40

Реформування освіти в Україні спрямоване на всебічний розвиток особистості, що повинно забезпечити володіння рідною мовою. Метою опанування рідною мовою у закладі дошкільної освіти є засвоєння літературних норм, культури мовлення і культури спілкування. Це вимагає вдосконалення форм і методів навчання дітей рідної мови, зокрема – використання малих фольклорних жанрів як засобу формування культури мовлення дітей дошкільного віку.

Проблему використання засобів народної педагогіки у процесі розвитку мовлення дошкільників науковці досліджували багатогранно. Значні наукові здобутки мають А. Богущ, Н. Гавриш, Л. Фесенко, Г. Ватаманюк та інші.

Одним із ефективних засобів розвитку мовлення дітей дошкільного віку виступає фольклор. Усна народна творчість відображає багатство народної культури та душі народу. Фольклор, який є складовою частиною усної народної творчості, зберігає в собі традиції, цінності, мовну спадщину та історію поколінь.

Малі жанри фольклору, такі як лічилки, примовки, загадки, колядки, щедрівки, прислів'я та приказки, мають особливу цінність для розвитку мовлення дитини. Вони легко сприймаються та засвоюються дітьми завдяки своїй доступності, гумористичним елементам і ігровому характеру [2, с. 178]. Завдяки малим жанрам фольклору, діти мають можливість поглибити розуміння мовних одиниць, навчитися логічно й послідовно висловлюватися, а також розвинути творчість та уяву. Малі фольклорні жанри сприяють створенню сприятливого мовного середовища, де діти можуть активно взаємодіяти та розвивати свої комунікативні навички [3, с. 312].

Скарбниця усної народної творчості є надзвичайно багатою та різноманітною і містить в собі казки і легенди, пісні і думи, загадки, прислів'я і приказки, веселі забавлянки і ніжні колискові, заклички, жарти, цікаві ігри, мирилочки-дружилочки, скоромовки, примовки, лічилки, коломийки та ін.

Зокрема, колискові пісні відіграють важливу роль у розвитку мовлення та емоційно-психологічного стану дитини. Вони створюють сприятливий

психологічний фон для дитини, допомагають їй відчувати ніжність та підтримку, а також виховують доброту і лагідність. Тексти колискових пісень часто містять пестливі, мелодійні слова, які сприяють розвитку мовлення та мелодійного слуху у дитини. Під час співання колискових пісень, дитина слухає звуки рідної мови і поступово засвоює їх. Це сприяє формуванню правильної артикуляції та розвитку словникового запасу [2, с. 314].

У свою чергу забавлянки є дуже корисним і ефективним засобом для розвитку дітей дошкільного віку. Вони не лише стимулюють розвиток фонетичних умінь і навичок, але і сприяють координації рухів, активізують моторику дитини та розвивають її фізичні здібності. Крім того, забавлянки забезпечують емоційне збагачення, здатні викликати радість, сміх, комфорт та позитивні емоції у дітей. При виконанні забавлянок діти також залучаються до активної пізнавальної діяльності. Вони слухають вихователя, спостерігають за його рухами та імітують їх, що сприяє розвитку слухової та зорової пам'яті, уваги та сприйняття інформації [3, с. 179].

Забавлянки також можуть бути використані для виховання дитячої культури спілкування та формування соціальних навичок. Під час спільного виконання забавлянок діти взаємодіють, спілкуються, дотримують правил гри та колективної активності, що сприяє розвитку їхніх соціальних навичок та здатності працювати в колективі. Вивчення забавлянок, як правило, повторюється упродовж певного часу з метою тренування пам'яті та мислення, формування словникового запасу, розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Також з метою розвитку мовлення, вдосконалення артикуляції дітей дошкільного доцільно вивчати скоромовки.

*Вередували вереднички,
Що не зварили варенички,
Не вередуйте, вередниченьки,
Ось поваряться варениченьки* [1, с. 126].

Скоромовки мають своєрідний ритм і специфічну синтаксичну структуру, яка вимагає швидкого та чіткого мовлення. Це стимулює дітей розвивати логічне мислення, уяву та пам'ять, оскільки для успішного виконання скоромовки потрібно оперативно обробляти інформацію і контролювати своє мовлення.

Завдяки скоромовкам діти вчаться контролювати свою дихання, рухи мовного апарату і ритм мовлення, що сприяє розвитку умінь управляти своїм мовленням і звуковимовою. Вони також допомагають удосконалювати артикуляцію, тонку моторику губ, язика і гортані.

Розвивати логічне і абстрактне мислення, художнє мовлення допоможуть загадки:

*Найрідніша, наймиліша,
Всіх вона нас пестить, тішить,
Завжди скрізь буває з нами.
Відгадайте, хто це? (Мама)* [1, с. 127].

Мирилки та лічилки є чудовими засобами для формування мовленнєвої компетентності дітей і покращення їхньої комунікативної взаємодії.

Мирилки – це короткі віршовані тексти, які містять моральні або побажальні зміст, а також веселі римовані вислови. Вивчення мирилок стимулює дітей до активного і творчого вживання мови. Крім того, вони допомагають розвивати виразне мовлення, логічне мислення, пам'ять та увагу. Участь у спільному вивченні мирилок сприяє формуванню позитивних взаємин та співпраці між дітьми, оскільки це сприяє злагоді в колективі [2, с. 314].

Дай скоріш мізинчик свій,

Зачети його за мій.

Мізин-мізин-мізинець –

Помирив нас, молодець! [1, с. 128].

Лічилки – це римовані тексти, що містять числа, допомагають дітям засвоїти послідовність чисел, розвивають лічбу, а також викликають захоплення та інтерес. Участь у спільному ліченні сприяє спілкуванню між дітьми, вчить їх терпінню, взаємодопомозі та співпраці [2, с. 315].

Використання мирилок та лічилок у дошкільному вихованні допомагає зробити процес навчання мовлення більш захоплюючим, цікавим та ефективним. Крім того, це забезпечує створення позитивного і сприяльного середовища для розвитку мовленнєвих умінь та соціальних навичок у дітей.

Отже, усна народна творчість є незамінним джерелом для розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Вона допомагає сформуванню фонетичні умінь, словниковий запас, граматичну компетенцію та навички монологічного та діалогічного мовлення. Фольклорні жанри, такі як скоромовки, загадки, віршики, пісеньки, лічилки, забавлянки та інші, сприяють розвитку мовлення та загальної комунікативної компетенції у дітей.

Окрім того, вивчення фольклору допомагає формувати фразеологічну компетентність, що є важливим аспектом в оволодінні мовою. Розуміння і вміння використовувати фразеологізми, паремії та інші фольклорні вислови сприяє багатогранному мовленню дітей та допомагає їм висловлювати свої думки та почуття виразно та зрозуміло.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавлики: Казки, вірші, оповідання, народні пісеньки, загадки / уклад. Г. Ю. Рогінська. Харків : ПП «Поляков В. К.», 2005. 384 с.; іл.
2. Кобилецька Л. В. Фольклор як чинник формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич. Видавничий дім «Гельветика», 2021 Вип.41. Т.2. С. 177-182.
3. Кобилецька Л.В. Малі фольклорні жанри як чинник розвитку мовлення дітей дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Педагогіка*. Дрогобич. Видавничий дім «Гельветика». Вип 50, 2022. С. 311- 316.
4. Лозко Г. С. Українське народознавство. Київ : Зодіак ЕКО, 1999. 368 с.